

TINE LOGAR

OŠNE PRI SV. LENARTU (OSGNETTO; OLA 2)

1. INVENTAR

1.1. Vokalizem

1.11. Dolgi akcentuirani vokalizem

i: u:
 i u
e: o:
 e o
a:
 a

1.12. Kratki akcentuirani vokalizem

i u
e o
a

1.13. Neakcentuirani vokalizem

i u
e o
a

1.2. Konzonantizem

1.21. Zvočniki

v m
l n
j ñ

1.22. Nezvočniki

p f
t d
c s z
č š ž
č' g x
k h

1.211. /j/ je v poziciji pred vokali fonetično in akustično bliže spírantu kot v poziciji ne pred vokalom, kjer je bližji [i].

1.212. /č/ in /č'/ sta si fonetično zelo podobna, vendar še vedno različna.

1.3. Prozodija

- 1.31. Govor pozna kvantitetne in intonacijske opozicije (V: V:)
 1.32. Akcentsko mesto v besedah je svobodno.

2. DISTRIBUCIJA*2.1. Vokalizem*

- 2.11. Dolgi akcentuirani vokalizem
 2.111. Vsi dolgi akcentuirani vokali se brez omejitev pojavljajo v vseh besednih zlogih in vseh konzonantnih pozicijah.
 2.12. Kratki akcentuirani vokalizem
 2.121. Kratki akcentuirani vokali se pojavljajo samo v zadnjih ali edinih besednih zlogih. Drugih pozicijskih omejitev zanje ni.
 2.13. Neakcentuirani vokalizem
 2.131. Vsi neakcentuirani vokali se pojavljajo v vseh neakcentuiranih pozicijah.

2.2. Konzonantizem

- 2.21. Zvočniki
 2.211. Za /v/ se v poziciji ne pred vokalom pojavljata [v] in [u] (otà:vníak, driévje, žívtá:, lovtá:, lovmó:; ұsà:k), v poziciji pred pavzo pa [u] in [f] (xliéu, drięu, zdrè:u; dat. sg. krá:f; gen. pl. čarłef, krà:f).
 2.212. V poziciji pred pavzo se namesto /m/ pojavlja [n]. Izjema je nom. sg. samostalnikov moškega spola, kjer je /m/ ostal po analogiji sklonov, v katerih /m/ ni stal pred pavzo (dięlan, loví:n, pot koliénan, ko'ńan).
 2.213. Za /l/ se v poziciji ne pred vokalom in pred pavzo pojavlja [u] ('vou, de'beu, lo'viu, mà:uya). Izjeme so mlade sposojenke (mù:škul, kò:tul) iz romansčine.
 2.22. Nezvočniki
 2.221. /ž/ in /g/ se pojavljata samo v mlajših sposojenkah iz furlanščine (in itali-janščine) in sta razmeroma redka.
 2.222. V poziciji pred pavzo se /h/ ne pojavlja.
 2.223. V poziciji pred pavzo se zveneči nezvočniki ne pojavljajo.
 2.224. V poziciji pred pavzo sta se /x h/ nevtralizirala v /x/.

2.3. Prozodija

- 2.31. Kot dolgi se v govoru pojavljajo samo akcentuirani vokali, ki so možni v vseh besednih zlogih.
 2.32. Dolgi akcentuirani vokali so ali akutirani ali cirkumflektirani (V: V:).
 2.33. Kratki akcentuirani vokali so možni samo v zadnjih ali edinih besednih zlogih.
 2.34. Kratki akcentuirani vokali imajo dinamičen akcent ('V).

3. IZVOR

3.1. Vokalizem

3.11. Dolgi akcentuirani vokalizem

- i: ← i: (lí:ce, krí:š, zí:ma)
 - ← akcentuirani i v nezadnjem besednjem zlogu (bradoví:ca, ží:la, ší:lo)
- u: ← u: (kjú:č, klabú:k, lasù:, ù:xa)
 - ← akcentuirani u v nezadnjem besednjem zlogu (ú:sta, trebú:xa, jú:tro)
 - ← ſ: (vú:k)
 - ← akcentuirani ſ v nezadnjem besednjem zlogu (mú:zen, tú:čen, pú:no)
 - ← akcentuirani -rw skupaj z r (postrù:, čarù:)
 - ← predakcentski ol v poziciji pred konzonantom in po premiku akcenta s končnega kratkega zloga (bú:na)
- ie ← ě: (mliěk, mliěko, sliěp, mliěsac, briěx)
 - ← akcentuirani ě v nezadnjem besednjem zlogu (coliéno, striěxa, smri-ěka, liěto, riěpa, poliěno)
- uo ← o: (kùošt, nùoš, ùoš, kolùo, senùo, nùoč')
 - ← zgodaj podaljšani akcentuirani o (duój, muój, otruók, par otruócéx)
- e: ← e: (sarcè:, bušè:la, mè:t, lè:t, jesè:n)
 - ← akcentuirani e v nezadnjem besednjem zlogu (zé:je, mé:jen, sé:dan, né:su, pé:ku, pé:rje)
 - ← è: (pè:st, devè:t, ré:p, imè:, nohè:, stazè:, kosè:, telè:ta)
 - ← akcentuirani è v nezadnjem besednjem zlogu (dé:blo, jé:tra, telé:t)
- o: ← q: (zò:p, ró:ka, rokò:, dò:p, pò:t, holò:p, sò:t)
 - ← akcentuirani q v nezadnjem besednjem zlogu (mó:ka)
 - ← akcentuirani o v nezadnjem besednjem zlogu (kó:ža, skó:rja, ó:san, vó:ja, škó:da, nó:sen, xó:den, dó:bar)
- a: ← a: (lás, brá:da, pà:lac, pà:s)
 - ← akcentuirani a v nezadnjem besednjem zlogu (slá:ma, krá:va, dlá:ka, há:bar)
 - ← à: (dà:n, vâ:s, tà:st, mà:x, là:n, z mà:no, laxà:n, laxà:t)
 - ← akcentuirani à v nezadnjem besednjem zlogu (má:lin, tá:šč'a, uzá:men, má:ša)

3.12. Kratki akcentuirani vokalizem

- i ← akcentuirani i v zadnjem besednjem zlogu (i'zik, 'miš, 'sit, 'nič, ve'lik)
 - ← akcentuirani ə v zadnjem besednjem zlogu v poziciji pred í (ska'diń, o'hiń)
 - ← akcentuirani è v zadnjem besednjem zlogu v poziciji pred í ('vič')
- u ← akcentuirani u v zadnjem besednjem zlogu (tre'bux, oh'íu)
 - ← akcentuirani ſ v zadnjem besednjem zlogu ('pux, 'dux)
 - ← akcentuirani i v zadnjem besednjem zlogu v poziciji pred l (no'su, pro'su)

- ← akcentuirani a v zadnjem besednem zlogu v poziciji pred l (kle'pu)
- ← akcentuirani 1 v poziciji za nezvočnikom in pred pavzo (pa'ku, ma'du)
- ← akcentuirani o v zadnjem besednem zlogu pred ī ('buj)
- e ← akcentuirani e v zadnjem besednem zlogu (sar'sen, de'leč, de'beū, me'ne, te'be, ne'sen, ne'se)
- ← akcentuirani ē v zadnjem besednem zlogu (o'reh, člo'vek, tar'peū, 'teū, ži'veū, sano'sek, so'set, me'ne, te'be)
- ← akcentuirani ę v zadnjem besednem zlogu (te'le, 'zet, ure'me, sest're)
- ← akcentuirani a v zadnjem besednem zlogu v poziciji za r (zd'reū) — sporadično
- o ← akcentuirani o v zadnjem besednem zlogu (reb'ro, pe'ro, če'lo, 'koš, 'pot, 'koń)
- ← akcentuirani ɔ v zadnjem besednem zlogu (že'lot, sest'ro, 'pop)
- ← akcentuirani ə v zadnjem besednem zlogu v poziciji za w ('von)
- a ← akcentuirani a v zadnjem besednem zlogu (mod'ras, b'rat, moče'rat)
- ← ą: in akcentuirani ą skupaj z r ('parst, 'tart, s'mart)
- ← akcentuirani ə v zadnjem besednem zlogu (lo'nac, se'ńan, ko'nac, 'pas, to'rak, 'daš, 'tašč')

3.13. Neakcentuirani vokalizem

- i ← i (živiét, ih'la, šivá:t)
- ← ni (→ ɳ) skupaj z n (ð:jičinca, rð:žinca, mà:jinca)
- ← ə v poziciji pred ī (pà:rkij, krá:mpij, ká:šij, žá:kij)
- ← predakcentski jaj'-(i'ce)
- ← predakcentski je'- (ič'men, i'zik)
- ← sporadično predakcentski e (vičě:r, zvičě:r)
- u ← u (duši:t, suši:t, kupi:la, kò:tlu)
- ← neakcentuirani ɿ (bu'xa, su'za, mučí:n, ó:suńak)
- ← neakcentuirani ow (u'ca, ucè:, brà:tru)
- ← neakcentuirani aw (mru'ja)
- ← neakcentuirani ol (utá:r, dopudà:n, opudà:n)
- ← neakcentuirani al (diélu)
- ← neakcentuirani izglasni 1 v poziciji za nezvočnikom (né:su, pé:ku)
- ← neakcentuirani izglasni əw (ciérku, brì:tu)
- ← neakcentuirani izglasni ii (uzdí:hnu)
- ← izglasni 1 v poziciji za r ('daru, pož'haru, oc'varu)
- e ← ě (ví:det, ví:deū, ví:dela, par brà:trex, ta ȳ potó:ce, dà:ve, drì:ve, lesè:n)
- ← e (zele'no, nes mo, pete'lin, le'meš, klepá:t, parjà:teū, -ela)
- ← ę (mesùo, briěme, pá:met)
- ← sporadično i (ve'sok, lesí:ca)
- o ← o (rosí:, ková:č, bo'žič', otà:va, ko'sa, poliéno)
- ← ɔ (slá:mo, strięxo, mó:ko)
- ← ə v poziciji za w (vo'ne)
- a ← a (mlati:t, mó:ka, cú:ńa)
- ← ą skupaj z r (arjú:xa, tarpiét, dar'va, hardùo, smardí:, marlí:č')
- ← ə (mah'la, da'ža, lahà:t, pięsak)

- ← predakcentski o v poziciji za labiali in velari ter sporadično za dentali
(pastičja, mače'rat, pa'tok, pandiejak, kalò:urat, kakùoš, haspodá:r, hla'bok, nacó:, damú:, taporí:šč'e)
- ← v skupini črē- (čarleuji, čarlešňa)
- ← i v poziciji pred r (ša'rok)

3.2. Konzonantizem

3.21. Zvočniki

Zvočniki so se razvili iz ustreznih enakih izhodiščnih slovenskih glasov, razen tega pa še:

- v ← w
← protetični w pred q- (vó:zak, vò:hje)
- ← l ne pred vokalom in pred pavzo (uzé:u, tar'peu, de'beu, mà:uta)
- n ← m v poziciji pred pavzo (dièlan, z brá:tren)
- j ← ī (pù:qe, zé:je, kjú:č, dé:teja)

3.22. Nezvočniki

Nezvočniki so se razvili iz ustreznih enakih izhodiščnih slovenskih glasov, razen tega pa še:

- f ← w pred i, ki je pozneje onemel (gen. pl. krà:f; dat. sg. krá:f; gen. pl. čarief)
- č' ← ī (bo'žič', mrují:šč'e)
- h ← g, razen pred pavzo, kjer se zanj pojavlja x (hlodá:t, podhá:na, hrí:st)
- x ← g pred pavzo (rùox, lóx)
- ž ← sposojenke iz italijanščine (žardì:n)
- g ← mlade sposojenke iz italijanščine (gabi'net)

3.3. Prozodija

3.31. Akcentsko mesto v besedah je tako kot v izhodiščnem slovenskem sistemu. Govor ni izvedel nobenih fonetskih dialektičnih akcentskih premikov.

3.32. V: ← V:

- ← akcentuirani V v nezadnjem besednem zlogu
- V: ← V:
- 'V ← V v zadnjem besednem zlogu.
- V ← V

3.4. Izguba glasov

3.41. Izguba vokalov

Izguba vokalov je redka. Največkrat se izgubi izglasni neakcentuirani /i/, n.pr. v infinitivu (umriét, vedriét, potkopá:t), v dat. lok. sg. ženskih samostalnikov ('tu žlí:c, 'ta na slá:m, ta u xí:š), v nom. pl. moških samostalnikov in pridevnikov (oriéx, modrá:s, tí:č', ot'roc, saršien; sí:t, dú:z), v instr. pl. osebnih in kazalnih zaimkov (z nà:n, z và:n, ž ní:n, s tè:lin), v 2. osebi imperativa ('nes) in še v nekaterih drugih oblikah, kjer je bil neakcentuirani i pred pavzo.

Tu bi zlasti omenil oblike gen., dat., lok. sg. nekdanjih konzonantnih osnov, ki so v govoru dobile v teh sklonih i-jevsko in ne o-jevsko sklonsko obrazilo (ta na kolè:s, telé:t, prasè:t, očè:s, imé:n, ušè:s || uxè:s itd.). V neizglasni poziciji se je neakcentuirani i izgubil zlasti ob zvočnikih, sicer pa redko (snù:, snùqovi).

- 3.42. Izgube soglasnikov govor ne pozna, razen tedaj, kadar sta se izglasna v ← /v l/ in /j/ asimilirala s predhodnim vokalom (potkù:, postrù:; díel ← dělaj).